

## Hacc-ı İfrad, Hacc-ı Kıran ve Hacc-ı Temettü

*Elhamdülillâhi rabbi'l-âlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh. Kemâ yen-beğî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn. Emmâ ba'd:*

*Subhâne rabbiye'l-aliyyi'l-âle'l-vehhâb!*

*Subhâneke mâ abednâke hakka 'ibâdetike yâ mabûd.*

*Subhâneke mâ zekernâke hakka zikrike yâ mezkûr.*

*Subhâneke mâ şekernâke hakka şukrike yâ meşkûr.*

*Subhâneke mâ arafnâke hakkâ ma'rife-tike yâ ma'rûf.*

Çok mühim, çok önemli, çok değerli, mükâfatı çok büyük, sonucu cennet, cenneti kazanmak olabilecek olan bir ibadeti yapma hâlindeyiz. Hac ibadetini ifâ hâlindeyiz. Allah kusurlarımızı affetsin. O'nun dergâhına, şanına, ulûhiyetine lâyük ibadeti kimse yapamaz.

Ama biz emrolunanları da muntazam bir şekilde yapmakta yine zorluk çekiyoruz. Kusurluyuz, eksikliyiz, hatalıyız, zayıfız; ya bilmiyoruz, cahillik yapıyoruz ya da bildiğimizi tam uygulayamıyoruz, tembellik yapıyoruz ya da bildiğimizin aksini yapıyoruz... Çok kusurlarımız vardır. Allah yardım eylesin. Tevfîkini refîk eylesin. O'nun yardımını olursa O'na ibadet mümkün olur. O yardımını keserse insan havada kalır, ortada kalır. Eli boş olur, ameli heba olur. Lütfetsin, bizi çeşitli nimetlerine erdirdiği gibi ibadetini de güzel yapmaya muvaffak eylesin. Tevfîkini bize rehber eylesin, yâr ve refîk eylesin.

Buranın müstesna bir yer olduğunu hiç unutmamamız lazım. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz;

“Kur'an okurken ağlayınız; ağlayamasanız bile kendinizi ağlamaya zorlayınız, ağlar gibi yapınız.” buyurmuş. Bu önemli! Ağlamak, duygu, hassasiyet işaretidir. Hakikaten biz de haccı yaparken her anda, her zaman ağlamağa çalışmalıyız, ağlamağa kendimizi zorlamalıyız:

“Güzel yapamadık, çok büyük bir ibadet, günahlarımız çok, Allah rahmetmezse elim boş gidersem hâlim nice olur?!..” filan diye çok ağlamalıyız. İhram bezini belimize ağlaya ağlaya sarmalıyız, tavafı ağlaya ağlaya yapmalıyız.

Buranın azametini bilmeliyiz.

Kâbe-i Muazzama!

Ne demek?

Allah tarafından muazzam kılınmış, tâzim olunmuş, tekrim olunmuş, muhteşem, mübarek; insanlık tarihi kadar eski, muazzam bir mabet! Özel durum takınılarak girilebilen, ihramsız girilemeyen bir mübarek mahal. Onun için bunları hissedebilmek lazım. Duygulu hassas bir şekilde ibadet etmek lazım.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuş ki;

إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوَّافُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ  
وَرَمَى الْجِمَارِ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ.

*Innemâ cuile't-tavâfu bi'l-beyti ve bi's-safâ ve'l-merveti ve remyü'l-cimâri li-ikâmeti zikrillâhi.*

## *Sadaka Resûlullah.*

“Tavafın, Beyt-i Muazzama'nın, Kâbe-i Müşerreffe'nin etrafında dönmenin, Safa ile Merve arasında gitmenin gelmenin, sa'y etmenin, şeytan taşlamanın sebebi Allah'ı zikirdir!”

Bunlar onun içindir. Allah zikri, Allah duygusu, Allah şuuru, Allahu Teâlâ hazretlerinin bizi gördüğü, her yerde hazır ve nazır olduğuna dair şuurun kuvvetlenmesi içindir. Haccı anlatan âyet-i kerîmelerde de onun için tekrar tekrar;

*Fezkurullâhe inde'l-meş'ari'l-harâmi  
vezkurûhu kemâ hedâküm.*<sup>1</sup> diye hep zikretmek, zikir tavsiye ediliyor.

Demek ki insanın bugünlerde zikri çok yapması lazım. Binaenaleyh Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz bu on günün faziletini beyan ettiği hadîs-i şerîfin sonunda; “Bu on günde *Lâ ilâhe illallah, Sübhanallah, Allahu ekber* demeyi, zikri çok yapın!” buyurmuş.

---

<sup>1</sup> 2/Bakara, 198.

Bugünlerin en önemli faaliyetlerinden, işlerinden birisi daima her yerde Allah'ı zikretmektir. Hatta sahâbe-i kirâm bugünlerde çarşıda pazarda yüksek sesle tekbirler getirerek zikirler yaparak dolaşırlardı. Özellikle bugünlerde zikri böyle çok yaparlardı.

İnsan ihrama girdiği zamandan ihramdan çıktığı zamana kadar ibadet hâindedir. İbadet hâlinde olduğunu unutmamalı. Ben ihramlı bulunduğum esnada ibadet hâlindeyim, diye onu unutmamalı. Namazdaki insanın namazına dikkat ettiği gibi; “Ben şu anda namazdayım, her şeyi yapamam.” dediği gibi! Burada eğer ihramdan çıkmış bile olsa temettü haccı dolayısıyla bu ibadetleri yaparken yine de buraya tâzimi, buranın şanına layık hürmeti, sevgiyi, huzuyu, huşuyu takınması lazım. Bunlara çok dikkat etmek lazım.

Bazıları tamamen kendisini salıveriyor. Arkadaşlarla şaka içinde, sanki memleketinde kahvedeymiş gibi bir gevşekliğe düşüyor. Böyle bir şeyin olmaması lazım. İşin oyuna, eğlenceye tahammülü yoktur. Kimisi namazlara gelmiyor. O tarafta namaz kılınıyor; bu, sokakta dolaşüyor, aldırıyor. Hâlbuki cemaat çok

önemli, cemaatle kılınan namaz çok önemli. Kimisi itişme kakışma, başkasına karşı kötü tavır, söz, edebe mugayir hareketlere düşebiliyor. Etrafımızda görüyoruz.

[Mehmed Zahid Kotku] Hocamız'ın odasında, başının ucunda büyük bir levha vardı: "Edep Yâ Hû!" diye başlıyor, uzun satırlar aşağı kadar devam ediyordu. Bütün ibadetlerin kabul olması için insanın edepli olması, saygılı, titiz olması lazım. "Aman bir hata yapmayayım..." diye düşünmesi lazım.

Edep dediğimiz şey nedir?

Edep; "Aman bir hata yapmayayım..." diye pürdikkat olmasıdır. Hatadan kaçınmaya edep derler. Bir işi yaparken hatalı yapmama işine edep derler. Ona çok dikkat etmemiz gerekiyor.

Zilhicce'nin sekizinci gününün özel bir adı vardır; buna *yevm-i terviye*, *yevmü't-tevriye* derler. *Terviye*; 'r' harfi önce, 'v' harfi sonra.

*Terviye*; *revâ-yervî-ervâ-yürvî* kelimesiyle ilgili: "Suya kandırmak, bol bol su vermek" demek.

Hac yolculuğuna çıkacak hacılar develerini artık mühim bir iř başlıyor diye şehirden dışarı çıkarırken develerini suladıklarından dolayı bu isim verildi, deniliyor. Yarının adı *yevm-i terviye*'dir.

Yevm-i terviyede, Zilhicce'nin sekizinde Peygamber Efendimiz Mina'ya giderdi. Onun için bütün hacı kardeşlerimizin yarın, yarının ahkmına uygun hareket etmesi gerekiyor.

### a. Hacc-ı İfrad

Haccın yapılış şekilleri umreli umresiz oluşuna göre, bir de umrenin beraber olup olmamasına göre değişir. Bir insan sadece hac yapmağa niyetlenmişse, *ferd* kelimesiyle ilgili, *hacc-ı ifrâd* diyorlar. Sonu 't' ile değil, 'd' ile; *ferd*.

*Hacc-ı ifrâd*: "Sadece bir hac, hacdan başka bir şey yok, bir tek hac" demek. Umre falan filan yok, "sadece hac" demek.

Eğer 't' ile olursa; ifrat: "bir şeyi aşırı kaçırmak" mânasına kötü bir sıfat. Oyle değil. *Hacc-ı ifrâd*, sırf hac yapmak! Tabii *hacc-ı ifrda* niyetlenmiş olan bir kimse mkatta ih-

rama girmiş olacak, haccı bitinceye kadar ihramlı olacak. Şu anda ihramlı bulunması lazım şu günde, bugünde de yarında da ihramı zaten üzerinde olması lazım. Çünkü mîkattan başladı, ihramlanması zamanından vazife başladı. Artık hac bitinceye kadar devam edecek.

## **b. Haccı Temettü**

Eğer bir insan hacc-ı ifrâd yapmayacaksa umreyi önce yapar ihramdan çıkar, hac vakti gelinceye kadar serbest olur, serbestlikten istifade eder. Bu serbestlikten istifade etmeye “temettü etmek” deniliyor. Nimetlerden, rahatlıklardan, refahtan, genişlikten, bolluktan istifa etmek mânasına geliyor. O zaman afakî olan hacı mîkattan gelirken diyecekti ki;

“Ben umre yapmağa niyet ediyorum yâ Rabbi!”

Gelecekti, umresini yapacaktı, tıraş olup umreden çıkacaktı.

Arada serbest bir durum var. Bu serbest durumda da dikişli elbise giyiyor, koku sürünüyor; serbest, ihram yasakları yok. Mekke gibi, Mekke ahalisi gibi oldu. Temettü ediyor; sefa sürüyor, keyif sürüyor, bu işin zevkini sürüyor.



İşte bu temettü haccı yapan, yarın ihrama girecek. Artık bitti. Serbestlik zamanı bitti. Teneffüs bitti, tekrar ders zili çaldı gibi. Temettü yapanların yarın ihrama girmesi lazım. Bu sefer hac yapmak üzere, umreyi bitirmişti, hac yapmak üzere ihrama girmesi lazım.

### c. Hacc-ı Kıran

Bir de kıran haccı var.

Kıran, kırmakla ilgili değil; “yakın olmak, karîn olmak” ile ilgili bir kelime.

*Kârene-yukârini-mukâreneten ve kırânen* Arapça bir kelime, Türkçe değil.

Hacla umre yakın olduğundan, birbirine girişik, beraber olduğundan, karîn olduğundan ona *hacc-ı kırân* deniliyor. O hacc-ı kırâna niyet eden insan da mîkattan girerken diyecekti ki;

“Ben hem umre hem hac yapacağım yâ Rabbi! Beraber yapacağım. Kıran, karîn olarak, birbirine yakın olarak ikisini birlikte yürüteceğim.”

Gelince umresinin tavafını, sa’yini yapacaktı. Haccının tavafını, kudüm tavafını,

sa'yini yapacaktı. Bunlar, bugünler geride kaldı. Ama haccını tamamlayıncaya kadar ihramdan çıkmayacaktı.

Demek ki ihramlı olanlar, hacc-ı ifrâd yapanlarla hacc-ı kırân yapanlar. Şu anda zaten ihramlı onlar, devam ediyorlar. Haccı bitirinceye kadar devam edecekler.

Hacc-ı temettü yapanlar, umreyi yapmış olup çıkanlar aramızdaki elbiseliler. Dikişli elbise giyiyorlar, mesela ben de öyleyim, bazı arkadaşlar da öyle. Biz umremizi geldiğimiz zaman yapmışız, ondan sonra teneffüse geçmiştiz. Ders bitmiş, ibadet bitmiş, teneffüse geçmiştiz.

Ama bu teneffüste de yine buranın âdâbına riayet etmek lazım. Çünkü burada ibadetlerin sevaplı olduğu kadar günahlar da katmerlidir. İbadetlere çok sevap verildiği kadar günahlara da ceza çok büyük miktarda verilir. Hatta alimlerimiz buyuruyor ki;

“Burada insanın kafasından geçen kötü düşüncelerden bile ceza yazılır.”

Başka yerde yazılmaz. Aklından kötü bir şey geçti mi, falanca insan filanca insan hakkında kötülük, kötü düşüncesinden, niyetinden dolayı bile burada ceza yazılır. Kötü düşünce bile geçirmeyecek, içi dışı tertemiz olacak. İçinin dışının temiz olmasına çok dikkat edecek!

Demek ki yarın, temettü haccı yapan kimse yeniden ihrama girecek. İhramsızlar, di-kişli elbise giyen herkes yarın ihramlanacak.

İhramdan önce bir gusül abdesti almak sünnettir, müstehaptır.

İhrama girmek nasıl oluyordu?

Sözle, “Ben bu işe başladım.” diye niyetini kılmadan önce gusül abdesti aldıktan sonra güzel kokular sürebilir. Bunu öğlenden önce yapması sünnet. Öğlene kadar bu işi yapacak.

Öğlende nerede olacak, Peygamber Efendimiz ne yapmış?

Mina’da olmuş. Olabilecekse durumu müsaitse kafilesinin tasarısı, programı, müsaitse Mina’ya gidecek. Durumu müsait olmayanlar,

başka türlü tasarımlanmış olanlar da doğrudan Arafat'a gidiyorlar.

Neden öyle yapıyorlar?

Çünkü ertesi güne kaldığı zaman bütün insanların hep birden Arafat'a gitmesi, arabaların gelip de alması filan, büyük kabilelerin oraya intikali zorluklar arz ettiğinden, zorluklardan dolayı böyle yapmışlar. Herkesin Mina'ya gidememe durumu olabiliyor. Ama Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz Mina'ya giderdi ve öğle namazını Mina Mescid-i Hayf'ında kılacak şekilde giderdi. Öğle namazını orada cemaatle kılacak şekilde oraya gitmek lazım.

Peygamber Efendimiz Mina'da beş vakit namaz kılardı. Beş vakitlik orada ikameti var. Gittiği zamanki öğle namazı, ondan sonraki ikindi namazı, sonraki akşam namazı, sonraki yatsı namazı. Gece Mina'da yatardı. Mina'dan dışarıya çıkmamak, orada zikirle, ibadetle meşgul olmak, geceyi ihyâ etmek lazım. Orada ertesi gün, arefe günü sabah namazını kılardı. Etti beş vakit. Öğlen, ikindi, akşam, yatsı, ertesi günün sabah namazı; beş vakit.

Ertesi günün sabah namazında bir şey daha yapılacak: Bayram tekbirleri!

*Allahümme ente's-selâmu ve minke's-selâm tebârekte yâ zel-celâli ve'l-ikrâm* bile demeden, selam verir vermez, işrak tekbirleri denilen bayram tekbirlerini de unutmamak lazım. Çünkü bize, bizim mezhebimize göre o tekbirleri getirmek vacib oluyor.

Ondan sonra niyetini tamamlayıp *lebbeyk* çekecek, Mina'ya gidecek. Orada düşünecek ki bu yerler peygamberlerin dolaşma yerleriydi. İbrahim *aleyhisselam* rüya görünce oğlunu kurban etmesi, kendisine işaret olununca;

*Ezbehuke.* “Oğulcuğum, ben rüyamda seni kesme emri aldım. Kendimi [seni] kesiyor gördüm, kesmem lazım.”

Çünkü enbiyâullahın rüyası nedir?

Vahyin bir çeşididir, onlar boşuna rüya görmezler.

“Rüyada Allah seni kurban etmemi emrediyor, ne dersin evladım?”

## فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ

*Fenzur mâ zâ terâ.*<sup>2</sup>

“Sen de bak bakalım, bu hususta ne görüştesin?”

Oğluyla danışıyor, istişare ediyor.

Ne istişaresi yapıyor?

“Seni keseceğim oğlum. Bakalım sen ne düşünüyorsun?”

Babadaki, İbrahim *aleyhisselam*'daki Allah'a bağlılıktan ibret almamız lazım. Çünkü İbrahim *aleyhisselam* çok hassas, çok merhametli bir insandı.

## إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

*Inne İbrâhîme le evvâhün halîm.* “Çok halim selimdi.”<sup>3</sup>

Çok yumuşaktı, çok cömertti, herkese merhametliydi, gözü yaşlıydı. Ama imtihan, Allah'ın emri olunca;

---

<sup>2</sup> 37/Saffat, 102.

<sup>3</sup> 9/Tevbe, 114.

“Oğlum seni kesmem lazım, ne diyorsun bakalım?” diye danıştı...

Oraya gidiyoruz. O günlere geliyoruz, oraya gidiyoruz.

Oğlu da, has halis, edepli peygamber oğlu peygamber bir insan.

Ne diyor?

يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ  
الصَّابِرِينَ

*Yâ ebetif'al mâ tü'merü.* “Allah sana ne emretmişse emrolunduğunu yap babacığım.”  
*Setecidunî inşâallâhü mine's-sâbirîne.* “İnşaallah beni sabırlılardan bulursun. İnşaallah kesilirken sabırsızlık yapmam, sana karşı gelmem, çırpınmam!”<sup>4</sup> dedi.

Böyle yerlere, böyle işlerin cereyan ettiği yerlere gidiliyor.

Allah'ın imtihanına bak! Cenâb-ı Mevlâ dağına göre kar veriyor, ne zor!

---

<sup>4</sup> 37/Saffat, 102.

Sen peygamber misin?

Değilsin.

Ben peygamber miyim?

Değiliz ama peygamberler de bizim gibi beşer, bizim gibi insan ama ne kadar büyük insanlar!

O evlâdı olsun diye ne kadar bekledi. Çocukları olmuyordu. Çocuğu olunca nasıl sevindi, gözünün bebeği gibi büyüttü. O da ne kadar edepli büyümüş; terbiyeli, peygamber çocuğu, ne kadar güzel büyümüş.

“Yap emrolunduğunu babacığım, inşaallah sabrederim.” diyor.

Kesileceği kendisine söylenen hangi çocuk bunu böyle diyebilir?

İşte öyle yerlere, mübarek yerlere gidiliyor. Peygamberlerin dolaştığı yerlere gidiliyor. İbrahim *aleyhisselam*'ın, ondan evvelki, ondan sonraki peygamberlerin dolaştığı yerlere gidiliyor ve ihramlı insan ibadet hâlinde!

Allah'ı zikrederek, dünyanın faniliğini düşünerek Bir gün gelip de bizim de öleceğimizi düşünerek, bizim de hayatımızın imtihanlarla



dolu olduğunu düşünerek vazifeleri böyle yapmak lazım. Oralardaki günlük ihtiyaçlardan, yemekten, içmekten, yorulmaktan, istirahat ihtiyacından dolayı raydan, çizgiden çıkmamak lazım. Ölçüyü kaçırmamak, edebî terk etmemek, dikkatli olmak lazım.

Zikri elden bırakmamak lazım!

Sahâbe-i kirâm zamanında çarşı pazar inlermiş. Özellikle sahabeden bazı kimseler giderlermiş, çarşı pazarda yüksek sesle tekbir getirirlermiş. Esnaf da tekbir getirirmiş:

*Allahu ekber.* “Allah en büyük! Her şeyden, hiçbir şeyle mukayese edilmeyecek kadar büyük!” demek.

Allahu ekber ne demek?

Hiçbir şeyle mukayesesi, karşılaştırılması bahis konusu olmayacak kadar sonsuz büyük.

Hz. Ali Efendimiz ne dedi?

“Gökyüzüne bak, semanın sonsuzluğuna bak, yıldızları ve yıldızların arasındaki lacivert derinliğe, boşluğa bak! Allah’ın mülkünün genişliğini gör! Bu mülkün sahibinin ekberliğini oradan anla!”

Büyükliğini oradan belki anlayabilirsin!”  
diye Hz. Ali Efendimiz’in tavsiyesi böyle!

İnsanoğlunun kıymeti -insanın eti yenmez, derisi giyilmez- gönlündedir. Gönlündeki duygulardadır, o duyguların safiyetindedir, temizliğindedir. Gönlünüzü, kalbinizi temiz tutmaya, kalbinizdeki duyguların güzel olmasına çok dikkat edeceksiniz.

Tabii yarınki gün de geçecek. Artık herkes ihramlı, yarın dikişli elbiseli hacı yok.

#### **d. Dikişli Elbiseli Hacılar ve Tesettür**

Dikişli elbiseli hacı var, kimler?

Hâcceler, hanım hacılar! Onların tesettürü mühim olduğundan onlara bizim gibi değildir. Bize bu ibadette üstümüze bir örtü, altımıza bir örtü; dikiş yasak.

Ama onlar istediği gibi giyinirler.

Neden?

Tesettür mühim de ondan! Tesettürün kıymetini buradan anlasınlar.

Ben şaşıyorum:

Malezya'ya gittim. Orada camide bir müddet oturmam icap etti. Geleni gideni gördüm. Kapı açılıyor, tin tin tin içeriye bir tini mini hanım giriyor. Tin tin, tini mini hanım...

Nasıl?

Japone kollu, açık başlı, blue jean pantolonlu bir hanım!

Allahu ekber, feSübhânallâh!..

Sübhânallâh şaşırma nidasıdır.!

Sübhânallâh: “Şaştım bu işe! Yâ Rabbi, bu ne hâldir!” demek.

Bu ne hâldir?

Tin tin tini mini hanım giriyor içeriye. Tıp tıp tıp. Üst katta kadınlar kısmı, oraya çıkıyor. Güzelce giyiniyor. Aşağısına etek çekiyor, güzel. Malezya eteği; oyalı vs. gayet güzel. Hanımların imreneceği bir şey! Topuklarına kadar örtünüyor. Üstüne örtüyü alıyor, başını örtüyor.

Tamam, şimdi müslüman hanımların giyimi gibi oldu.

*Allahu ekber*, namazı kılıyor. Namaz kıldıktan sonra yine her şeyi çıkartıyor, tin tin, tini mini hanım, inip gidiyor.

Yahu bu tesettür camiye mi mahsus, Müslümanlık camiye mi has?

Hayır. Bilakis akıl ve mantık gösteriyor ki camide kötülük ihtimali çok azdır! Bilakis tesettür caminin dışında daha fazla olması lazım. Camide yine müslüman, haramı helâli bilir, başını çevirir, bakmaz. “Harama bakmayayım, gözümü haramdan koruyayım.” der. Dışarıdaki korumaz, asıl dışarıdan sakın! Şaşılacak bir iş!

Şaştığım bir iş daha var:

Ana, kız, torun; karşıdan geliyorlar. Bu manzarayı çok gördüm, dikkatimi çekti.

Anneanne çarşafı, burnundan kapatmış, bazen tek gözünü açmış. Anneannenin her tarafı kapalı, zor yürüyor.

Annesi mantolu, mantolu olduğundan biraz vücudunun şekli belli. Biraz etekleri kısa, öteki anneanne kadar uzun değil. Başına da bir

örtü örtmüş ama nedense o kadınlar başına örtüyü örttükten sonra arkasından bir çekiyorlar, [ön tarafı] açılıyor.

İlla örtünün hükmü havaya gitsin, boşa gitsin diye ne yapıyorlar?

Başını güzelce örtüyor, arkasından bir çekti mi ne oluyor?

Saçlar çıkıyor meydana! Saçlar göründü mü örtü gitti, örtü olmuyor!

Kadın mantolu, yarım başörtülü. Etekler biraz dizlerin altında filan bile olsa öteki teyze kadar değil.

Kıza bakıyorsun, torun, belli. Ana, kız, torun; takım, çaydanlık takımını gibi. Hani demlik, semaver, bardak; hepsi takım, belli.

Kıza bakıyorsun; japone kollu, kısa etekli, boyalı.

Cadaloz, asıl senin örtünmen lazım; bu anneannen açılсын isterse!..

*Gayri müteberricâtin bi-zînetin.*

Kur'ân-ı Kerîm'de bile çok da açılıp saçılmamak şartıyla onlara biraz daha müsamaha

var, çünkü yaşlı. Yaş yetmiş, iş bitmiş. Asıl örtünmesi gereken bu! Bir terslik de o!

Tesettürün öneminden dolayı Cenâb-ı Hak burada dikişe nasıl müsaade ediyor? Bize müsaade yok; dikişli bir şey yapsak ceza var! Onlar dikişli, örtülü.

Hangi renk?

Hangi renk isterse örtebilir. İlle siyah olacak, beyaz olacak filan diye bir şart da yok; ne isterse giyebilir. Yalnız peçe örtülmüyor, yüzünü örtmeyecek. Vech; burun, ağız, kaş, göz olan kısmı örtmemek şartıyla öbür tarafları örtecek.

Hepimiz ihramlı olacağız. Hanımlar da ihramlı bizler de ihramlıyız. Erkeklerden hiç dikişli elbisesi olan yok. Herkes ihramlı.

Peygamber Efendimiz ne buyurdu?

Bu tavaf, sa'y, şeytan taşlama filan hep Allah'ın zikri için! Bunlar zikrullah için!

Hac ibadeti çok büyük bir zikirdir. Namaz da zikirdir. Namaz da başlangıcından, *Allahu ekber*'inden *es-Selâmu aleyküm ve rahmetullah*'ına kadar zikirdir, büyük bir zikirdir! Onun

için bazı âyetlerde namazın bir adı da “zikir” olarak geçiyor:

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ  
اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ.

*Inne's-salâte tenhâ âni'l-fahşâi ve'l-münkeri ve le zikrullâhi ekber vallâhu ya'lemu mâ tesnaûn.*<sup>5</sup>

“Zikrullah” diye geçiyor, namaza “zikrullah” deniliyor. O da zikir içindir.

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ

*Ve ekîmi's-salâte lî-zikrî.*<sup>6</sup>

buyuruluyor. İşin aslı, esası, temeli Allah'ın şuuruna ermek! Allah'ın kendisini gördüğünü [bilmek], Allah'ı hatırlamak!

Zikir; “hatırlamak, unutmamak” demek, Allah hatırında olmak.

Hac ibadeti boyunca böyle olacak. Yarın zikirle geçecek.

---

<sup>5</sup> 29/Ankebut, 45.

<sup>6</sup> 29/Ankebut, 45.

Herkes, bütün hacılar derviş!

“Yok hocam, ben tarikate filan girmedim...”

Girmedin ama Allah seni hac tarikatına soktu ya, mîkatta hac tarikatına girmedin mi? Zikir edeceksin, zikir. Her anın zikir olacak. Yarın zikirle geçti.

Geldik Arafat’a!

Mina’da olan da burada olan da yarından giden de, öbür gün sabahtan giden de ertesi gün nerede buluşacak?

Arafat’ta buluşacak, Arafat’a gidecek.

Neden?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyurmuş ki;

*el-Haccu arafetü*. “Hac Arafat’a çıkmak demektir.”

Ne demek?

“Arafat’a çıkmadan hac olmaz!” demek.

“Yarına kadar burada durdu da, bir işi çıktı. Hastalandı, şöyle oldu böyle oldu; öbür



gün Arafat'a gidemedi ama ondan sonra Mina'ya gitti...”

Hac yok, hac olmaz! Arafat'a çıkmayan, gündüz, öğleden sonra, zevalden sonra Arafat'ta bulunmayan hacı olamaz!

Peki en son zamanı nedir?

Çok mazeretliler için cezalı filan olarak gecesine kadar müsaadesi var ama gün bitti mi hacı olamaz.

*el-Haccu arafetü.* “Hac demek Arafat'a çıkmak demektir.”

O düz meydana çıkacak. Etrafı dağlı Arafat ovasına çıkacak. Baş açık, yalın ayak, örtülere sarınmış; dikişli elbiselerden, üniformalardan, makamlardan, rütbelerden soyunmuş; kimin padişah, kimin köle olduğu belli değil. Herkes orada Cenâb-ı Hakk'a tazarru ve niyazda bulunacak, zikirde bulunacak.

Allahu Teâlâ hazretleri Arafat halkının o tazarru ve niyaz hâlini çok seviyor, çok seviyor. Meleklerine gösterip övünecek. Övünüyor, her sene övündüğü gibi! Yarından sonra da

yine aynı durum olacağı hadîs-i şerîflerden anlaşılıyor.

“Bakın benim kullarıma! Nasıl üstleri başları toz toprak olmuş, nasıl saçları başları karışmış, nasıl uzak yerlerden kumlara bata çıka, terleye soğuya buraya gelmişler, nasıl benim rahmetimi istiyorlar ey meleklerim!..” diye Arafat meydanındaki müslümanlarla övünecek, meleklerine methedecek, meleklerine onların hâlini övecek ve afv u mağfiret edecek. Sayısız insanı Arafat’ta afv u mağfiret edecek.

Arafat’ın çeşitli duaları var, Arafat duası; hac rehberlerinin hepsinde sayfa sayfa Arafat duası... Tabii insan o duaları okursa manasını bilerek okursa okur.

“Dua bilmeyen ne yapacak hocam, ta-vafta ne okuyacak, Arafat’ta ne söyleyecek, ne dua edecek?..”

Gönlünden geldiğini söyleyecek:

“Yâ Rabbi, beni affet! Beni mağfiret eyle! Suçum çok, biliyorum hâlimi, suçluyum. Bana kalsa ben bile kendimden memnun değilim ama sen *Erhamü’r-râhimîn*’sin, *Ğaffâr-u*

*zünûb*'sun, *Settâr-u uyûb*'sun, affedicsin, affetmeyi seversin. Yâ Rabbi! Affet, buraya affolmaya geldim..." diyecek.

Ağlayacak, orada, Cenâb-ı Mevlâ'nın divanında hüngür hüngür ağlayacak. Ağlayamazsanız kendinizi ağlamaya zorlayın. Ağlayacak, orada gözyaşı dökcek, yalvaracak yakaracak.

Arafat'ta en kestirme dua *lâ ilâhe illallah* demektir!

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَا إِلَهَ  
إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

*Efdalü mâ kultü enâ ve'n-nebiyyûne min kablî lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîkelehü.* "Âhir zaman peygamberi olarak ben Muhammed-i Mustafâ'nın söylediği ve benden önceki bütün evvelki peygamberlerin söylediği sözlerin en hayırlısı *lâ ilâhe illallah* sözüdür."

Dünyada pek çok insan bunu söyleyemiyor. Dünyadaki insanların %80'i bunu diyemiyor. Hep müşrik, hep kâfir, hep gayrimüslim! *Lâ ilâhe illallah* demedi mi Allah sevmiyor! Allah'tan başka ilah yok! Yeri göğü yaratan,

âlemlerin Rabbi, insanların ve bütün varlıkların hâlıkı, mâlikî, sahibi, Rabbi Allah!

*Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîkeleh.*  
“Onun şerîki, nazîri yok!”

İşte bunu herkes diyemiyor. Ne mutlu diyenlere! Diyeni Allah seviyor, *lâ ilâhe illallah* diyeni seviyor. Çok faziletli, çok kıymetli bir söz! Demeyeni Allah sevmiyor. Allah’ın birliğini anlayamayanı Allah sevmiyor!

Hacılar Arafat’ta laubali olmamaya çok dikkat edecek. Zamanını iyi değerlendirmeye çok dikkat edecek. Çünkü hac ibadeti ömürde bir defa yapılması farz olan bir ibadet; ya gelir ya gelemez. Zaten hükümetler bir geldiğini bilirse salmak bile istemiyorlar, damgayı vuruyorlar, “Gelemezsin” diyorlar. Kaçan zor kaçıyor. Arkadan dolanan zor kaçıyor. Ya gelirsin ya gelemezsin, bugünün kıymetini bileceksin, yarının, öbür günün. Hele hele arefe gününün kıymetini bilecek.

Arafat’ta dikkat edeceğiniz en önemli husus!

“Hocam, benim aklım çok lafı tutamıyor, ne yapayım, unutuveriyorum...” filan dersiniz;

Arafat'ın hudutları içinde olmaya çok dikkat edeceksiniz. Çünkü insan Arafat'ın hududu içinde olmazsa Arafat vakfesini yapmamış olur, haccı olmamış olur.

“Hocam, bu tehlikeli bir şey! Arafat'ın hududu ne?”

Arafat'ın hududu on metre yüksekliğinde, direklerin üstüne; “Arafat buradan başlar, Arafat'ın nihayeti burası!..” filan diye işaretlerle belirtilmiştir. İnsan bakarsa görür ama bilen görür, bilmeyen onun ne olduğunu bile anlamaz.

Soracak! Milletin, herkesin durduğu yere sen bakma! Kimisi kurnazlık yapıyor. Arafat'ın Müzdelife tarafına getiriyor, çadırını kuruyor, arabasını koyuyor, oraya yerleşiyor.

Neden?

“Vazife bittiği zaman en önde ben olayım, Müzdelife'ye çabuk geleyim, Müzdelife'de yer kapayım...” diye!

Biliyor o kurnaz, umumiyetle onlar buranın ahalisi. Onların *cemse* dedikleri yirminci

yüzyıl çağdaş devesi var. Dört tekerlekli, duvardan bile atlar, düz duvarı bile tırmanır onlar. Kumlardan, yasaklardan bilmem nelerden çatır çutur, patır kütür; bakarsın iki şeritlik yolda beş şerit araba olmuş. Kaldırımlardan atlayıp taşları geçip giderler onlar. Onlar biliyorlar.

Peki, onlar nasıl hacı oluyor?

Onlar orada yerleşiyorlar, çoluk çocuk, eşya vs. ağırlık orada duruyor. Arafat'ın hududuna, içeri giriyorlar. İşlerini orada görüp farzı yerine getirdikten sonra gidiyorlar. Bilmeyen de;

“Ha bak, burada çadır kurulmuş.” diye gelir onların yanında durursa Arafat'ın hududu dışındaysa hacı olmaz. Hacı olamaz. Haccı tamam olmaz, çünkü Arafat'ta durmamış olur; Arafat'ın hudutları haricinde [kalmış olur].

Arafat'ın Mekke tarafına doğru olan, orası batı tarafıdır, batı tarafında bir sel yatağı vardır. Kumluk, üstünde köprüler vardır. Köprülerden geçilip Arafat'a öyle geçilir. Kumluk, bayağı geniş ama 30-40-50 metre; geniş bir sel yatağı vardır. İçinde su yok. Sel yatağı, demek

ki yağmur yağdığı zaman seller oradan akıyor. Oraya *Batn-ı Urane* derler, demek ki Urane vadisi.

*Batn*: “karın, vadi” demek.

Urane vadisi, Urane vadisi Arafat’ın dışıdır.

“Tamam hocam, onu anladım. O derenin yatağında durmam. Giderim Arafat Mescidi’nde dururum.”

Arafat Mescidi’nin de ön taraftaki üçte bir kısmı Arafat’ın dışıdır! Mescit öyle bir yere yapılmış ki ön tarafındaki üçte bir kısmı, imamın durduğu, namaz kıldığı vs. yer; orası Arafat’ın dışıdır. İmama yakın olayım diye adam oraya gitti. Mesela yarından erken zamanda gitti, oraya seccadesini serdi:

“Tamam, ben burada otururum, kalkarım. İki arkadaşla beraber bulunuruz. Abdest alacağımız zaman ötekisi yerimizi muhafaza eder, ben burada oturayım...” filan dedi.

Hacı olamaz!

Neden?

Arafat’ın dışında durdu da ondan!

“Yahu mescidin içindeydim.”

İçindeydin ama orası Arafat’ın dışı.

Tamam mı?

Bak bu da önemli! Mescidi hudut keser. Bu tarafı Arafat’tır, bu tarafı Arafat değildir. Ona da dikkat edin.

“Ben mescitte [vakfe] yaptım.” demeyin! Arafat’ın neresi içidir, neresi dışıdır bilin; iç tarafa gidin. Askerlere; “Arafat hududu neresidir?” diye sorun.

Zaten dil bilsek nasihatçiler ciplerle dolaşıyor:

“Ey hacı namzetleri! Buralarda durmayın, burası Arafat’ın haricidir, içeri geçin!” diyor ama “Bu adam ne diyor?” dersiniz, Arapça bilmediğiniz için onların lafını kulağınız almaz bile!

“Hüccâc-ı kirâm, burası Arafat değildir; içeri geçin!” der; siz anlamazsınız.

“Arkadaşlar kebab getirmiştir, tavuk getirmiştir; onu pişireceğim, onu yiyeceğim...” filan derken yanlış iş olur. Dikkat edin!



Arafat'ta yapılacak, düşünülecek şeylerden birisi nedir?

Arafat'ın hudutları içinde olmak.

İkinci nedir?

“Tamam hocam, ben Arafat'ın hudutları içinde bulundum.”

Akşamüstü herkes bir hücumla geçiyor Müzdelife'ye!

“Müzdelife'de çok izdiham oluyor, ikindiden sonra ben önceden Müzdelife'ye gidiveriyim...”

Güneş batmadan Arafat'ın içinden ayrılmayacaksınız.

İkinci önemli nokta da neymiş?

Akşam ezanı okunmadan Arafat'tan ayrılmak yok! Okunacak, vakit girecek, akşam olacak. Güneş batacak, ondan sonra [ayrılacak].

Arafat'ta zikirle, tesbihle meşgul olacak.  
*Kul hüvallah çok sevaplı!*

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. اللَّهُ الصَّمَدُ. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ.  
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

*Kul hüvallâhu ehad allahü's-samed lem yelid ve lem yûled ve lem yekûn lehû küfüven ehad.*<sup>7</sup>

Çok sevaplı bir sûredir. Onu okur, Kur'ân-ı Kerîm götürür, Kur'ân-ı Kerîm okur, hatim tamamlar. Tesbih çeker, Evrâd-ı Şerîfe kitabımızı alır, onu baştan sona okur, çok kıymetli dualar var.

Ah biraz Arapça öğrenseniz! Ben istiyorum; vakit bulursam inşaallah radyomuzdan size kolay, kestirme yoldan Arapça dersleri başlattıracağım. Kolay, hepiniz öğreneceksiniz. Defteriniz, kitabınız, çantanız olmadan kolayca öğreteceğim. Öğretirim diye içimden öyle heves ediyorum. Aklınıza girecek şekilde kolay öğretirim diye düşünüyorum.

---

<sup>7</sup> 112/İhlas, 1-4.

Arapça'yı bir bilerseniz namazlar ne kadar tatlı olur, dualar ne kadar tatlı, zikirler ne kadar tatlı olur, Kur'ân-ı Kerîm'i okurken ne kadar iyi olur?!..

Çok güzel olur. Kur'ân okursunuz, Evrâd-ı Şerîfe'mizi okursunuz. Yanınızdaki hac rehberi kitaplarını alırsınız, Arafat duasını kekeleyerek kekeleyerek okursunuz...

Benim güleceğim çıkıyor. Tavaf ederken rehberleri ellerine alıyorlar: "Yâ Rabbi!.." Üç adım. "Sen..." iki adım. "Biliyorsun ki..."

Orada edebî cümleyi tamamlayacağım diye, cümlenin başı neydi sonu neydi haberi yok; orada onu okuyacağım diye!.. Bırak onu yahu, bırak!

"Yâ Rabbi! Beni affet!" de, ağla, Kâbe'ye bak! Candan ol biraz! Orada artık edebiyat kıvırttırmanın, noktanın virgölün [gereği yok]! Doğru okuyamıyor, yanlış okuyor! Ben kulak misafiri oluyorum; kitabı yanlış okuyor, mânayı berbat ediyor. Araplar da öyle, harekesi vs. yanlış...

Hangi birini düzelteceksin?!..

Dinliyorum, yanlış okuyor. Öyle değil. Ya önceden ezberle, öyle tavaf yap ya da cân u gönülden neler istiyorsan -Mevlâ'nın huzurundasın- iste!

“Yâ Rabbi, beni affet! Yâ Rabbi, bana cennetini nasip et! Yâ Rabbi, ben cehennemden çok korkuyorum, aman beni cehenneme atma, ateşlere yakma! Bir kibrit elimi yaktığı zaman bile kaç gün parmağım zonkluyor; aman yâ Rabbi, beni cehennemden koru! Anama, babama rahmeyle! Anacığım buralara gelemedi, falanca kardeşime şöyle böyle...”

### e. Arafat'ta Dua ve Kıvamlı Zamanı

Dua!

İnsanın içinden isteği yok mu yahu?

Diler, dilediğini diler. Arafat'ta da öyle! Kem küm, kem küm... İnsan mânasını bilmediği şeyleri okuyacağına içinden mânasını bildiği şeyleri söylese zikir etse *lebbeyk* çekse *lâ ilâhe illallah* dese *Kul hüvallah* okusa çok iyi olur. Cân u gönülden!

Peki, bunun en güzel zamanı, en kıvamlı zamanı hangisi?

Tam ikindiden sonraki zaman! Akşama, gurûba yakın zaman! Lebbeykleri çekerek, gözyaşları dökerek duanın asıl zamanı; artık gün gidiyor, güneşin kızardığı, batmaya yüz tuttuğu zaman! Bugün de akşam oldu diyerek ağlaya ağlaya orada duayı yapacaksınız. Kendinize, ana babanıza, hocalarınıza, şeyhlerinize, yakınlarınıza, âhîret kardeşlerinize, Ümmet-i Muhammed'e vs. kendilerine dua sözü verdiğiniz kimselere, sizi uğurlarken sizden dua isteyen kimselere, hepsini adını zikredererek; "Hasan şunu istedi, Mehmet bunu istedi, Ali bunu istedi..." dua edersiniz.

Arafat, çok önemli bir meydan; arefe çok çok önemli, çok mühim, çok ciddi bir gün! Tam işin kızıştığı zaman!

Bir de Cuma günü Arafat'a çıkış gününe denk geldi.

Ne oldu?

*Hacc-1 ekber* oldu, yetmiş kat daha sevap! Yetmiş kat daha sevaplı oldu. Çok güzel oldu.

Umreye *hacc-1 asgar*, hacca da *hacc-1 ekber* derler. Bir de öyle ayırım var ama Cuma

gününe rastlayan da Türkiye’imizde *hacc-ı ekber* diye biliniyor. O da çok güzel. O günü güzel, ibadetle, rızasına uygun veçhile geçirmeyi Allah nasip etsin.

Gidebilirse mescide gidecek, namazı orada kılacak. Ama gidilmiyor. Ben bir sefer gittim, çadırıma dönemedim. Gidiyorsun, dönemiyorsun. Gitmek istiyorsun, yarı yolda polis; “Dur! Bu tarafa git!” diyor.

Biz az önce buraya gelemiyorduk. Köprünün altında polisler bizim geleceğimiz yola durmuşlar, dördü beşi bu tarafa bu tarafa savurup atıyor. Dedik ki;

“Biz bu tarafa gideceğiz, buradan yukarı çıkacağız, evimiz orada.”

Birbirleriyle istişare ettiler de bizi buraya öyle saldılar. Salmadığı zaman hapı yutuyorsun. Ne arkadaş ne çadır ne hanım ne çocuk kalıyor! İnsan ayrı düşebiliyor, kendi başının çaresine bakacak!

Çadırdaki bulunup öğlenle ikindi, öğlenin vaktinde beraber kılınıyor.

Tamam mı?

Arafat'ta öğlenin vaktinde hemen arkasından ikindi de kılınıveriyor, sünnet olmadan iki rekât *cem'-i takdîm* ile kılınıyor. Akşama kadar serbest!

Hiç kimseyi itmemeye, incitmemeye, kalp kırmamaya çok dikkat edeceksiniz. Şeytan her seferinde aldatır. Bu sözleri söyleyen hocaları bile, bu kitapları yazan yazarları bile aldatır. Çok usta! Aldatmakta şeytan çok usta!

Biz evvelki seneler bir şoförle kavga ettik. Ben bile indim, ben bile konuştum, münakaşa ettik. Adam bana; “Terbiyesiz!” dedi. Ama o terbiyesiz diyen adam geldi. Bizim arabamızı çatır çatır, çatır çatır ezdi, kırdı. Biz de; “Arafat'ta bu böyle olur mu?” diye güya nasihat etmeye gittik. “Terbiyesiz” dedi bize!

Şeytan yaptırıyor. Hak yedirtiyor. Biz buradan geliyoruz, o buradan geldi; yandan bizi çatır çatır ezdi. İmtihan! Biz de; “Arafat'ta böyle yapılmaz.” diye söylemeye gittik. Aldatıyor şeytan, kandırıyor! Ona kırma işi yaptırıyor, bize savunma işi yaptırıyor, sen haklısın, o haklı... filan derken; çok dikkat etmek lazım!

Allah'a sığınalım;

*Eûzübillâhimineşşeytânirracîm.*

“Aman yâ Rabbi! Bu şeytan çok usta, ben her seferinde yeneyim diyorum, buna kanıyorum. Yine o beni yeniyor; sen bana yardım et yâ Rabbi! Şu şeytana beni mağlup düşürme! Şu şeytan *aleyhillâne*'yi bana karşımda kıs kıs güldürme! Aman yâ Rabbi! Rızanın yolundan beni ayırma!..” diye çok dikkatli olmamız lazım.

Bir keresinde “Şurası bizim.” diye bir yeri ayırdık, hanımlar var; başkası geldi orayı tutmak istedi. Arkadaşlar;

“Biz daha önceden almışız, sen başka yere git...” filan dedi.

Al sana bir mücadele! İnsan yapmak istemiyor ama imtihan işte, Allah biliyor!

Afrikalı, birkaç kadını gönderdi, orayı tutmaya kalkıyor. Ama biz tutmuşuz.

## SORU CEVAP

Özürlü insanların hükmü nedir?



Her vakit abdest alır; vaktin girmesiyle abdest olur, vaktin çıkmasıyla abdesti bozulur. Bu hususta eğer on günden fazla devam etmişse özürlüye tâbi olur. Çünkü teşkilat bozuluyor ya; 13-15-17 gün artık haptan dolayı bozuluyor. Hocamız [Mehmed Zahid Kotku] *rahmetullahi aleyh* şöyle dermiş, ben öyle duydum, birilerinden tahkik ettim:

“En iyisi hap falan almasınlar, tabii hâliyle olsun. Ne zaman olacaksa olsun, ona göre çaresi düşünölsün.” dermiş.

Hanımların bu hâlleri küçüklükten bilmeleri lazım. Buluğa erdikleri zamandan bilmeleri lazım, annelerinin öğretmesi lazım. Allah rahmet eylesin, çok sevdiğim bir hocaefendi vardı.

Cemal Efendi derlerdi, Cemal Öğüt Hoca; çok şakacı, çok latifeci, çok alim, fâzıl bir hocaefendiydi. Benim küçüklüğümde İstanbul’da vaizdi. İki tane Cemal Efendi vardı, buna “Alasonyalı Cemal Efendi” derlerdi. Bu iş çok önemli olduğu için hanımların hâllerine dair özel kitap yazdı. Cemal Öğüt Hocaefendi’nin

bu kitabını hanımlar almalı, okumalı. Kendileri de okumalı, çoluk çocuğuna da öğretmeli.

Peki beyler?..

Beyler de okusun, onlar da hanımına öğretsin.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ

*er-Ricâlü kavvâmûne âle'n-nisâi.*<sup>8</sup>

değil mi? Hanımların sorumluluğu, bekçiliği, hizmetçiliği bizim üzerimizde değil mi? Görevli, hizmetli biz değil miyiz? Onlar bize Allah'ın emaneti değil mi?..

Yanlış bir şey yapmamalarını biz bileceğiz, biz öğreteceğiz. Ya da onlar kendileri bilecek. Akıllılıklarından, ferasetlerinden, kendileri öğrenecekler. Kızlarına da öğretecekler, başkaları da sorarsa ona da öğretecekler.

Cemal Efendi, rahmetli, o hususta bir kitap yazmıştı. Ben kadınlara ait başkasının kitabını bilmiyorum. Tabii İslâm tarihinde eski-

---

<sup>8</sup> 4/Nisa, 34.

lerden vardır. Önemli diye [Cemal Öğüt] Hocaefendi rahmetli, o hususta kalınca bir kitap yazmıştı, benim de kütüphanemde vardı.

Ben [Cemal Öğüt] Hocaefendi'yi latifeciliğiyle tanıyorum, bir keresinde vaazına gittim. Allah bu güzel yerde yâd ettiriyor. Allah rahmet eylesin, makamı âlâ olsun; iyi hocaydı, samimi insandı. Şakacılıkla İslâm'a çekmeye, ahaliyi iyi müslüman olarak yetiştirmeye çalışırdı. Ben şehadet ediyorum ki iyi hocaydı. Nur içinde yatsın, Allah makamını daha âlâ etsin.

Allah cümle geçmişlerimize rahmetsin. Kabirleri nur dolsun, ruhları şad olsun, dereceleri yüksek olsun. Eğer hatalarından dolayı kabirde azap çekenleri varsa azapları def ü ref olsun. Seyyiâtları varsa seyyiâtları hasenâta dönsün, çünkü Allah döndürüyor. Azapları varsa azaplarını kaldırsın, kabirleri cennet bahçesi olsun.

Cemal [Öğüt] Hoca'nın bir fıkrasını anlattayım da siz de sevin, şakacı bir insan olduğunu anlayın:

Ramazan'da vaazına gittik. Ben küçüğüm, Beyazıt Camii'nde vaaz verirdi.

Zayıf bir kimseydi. Beyaz sakallı, herhalde ibadetten zayıf bir kimseydi.

Anlatıyor:

Sabahleyin Ramazan'da baktım bizim hatun evde bağıyor. Başladı bağırmaya! "Ah ah, hocaefendi, hocaefendi!.."

Bir telaş, bir bağıрма... Ben de sordum:

"Hanım ne var niye telaşlandın, niye bağıyorsun?"

"Kedi yalaktan su içiyor. Kedi Ramazan'da çanaktan, yalaktan su içiyor." dedi.

"Ne olacak hanım, kedi içiyor. İçsin; ne oluyor?!.." demiş.

"Hocaefendi, Ramazan değil mi?" demiş.

"Ramazan."

"Kedi niye içiyor suyu?" demiş.

Bunu böyle anlatıyor. Asıl son sözü şu:

"Hanım, hanım! Hayvanlar oruç tutmaz, hayvanlar oruç tutmaz, hayvanlar oruç tutmaz!.."

Tabii millet de anlıyor şakayı, gülüyorlar.

Böyle şakacı bir insandı. Bak hatırda kalıyor, kaç sene geçti. Nur içinde yatsın, iyi insandı. Çok iyi hocalar vardı, Allah hepsinden razı olsun, halkı güzel güzel yetiştirdiler.

Allah sizden de razı olsun. Sizi de ailelerinizi de, evlatlarınızı da iyi müslüman etsin, sevdiği müslüman etsin.

Haccınız makbul, mebrur bir hac olsun, dualarınız müstecâb olsun. Hac mebrur olunca duaların müstecâb olması da garantileniyor. Bütün mesele haccın iyi bir hac olması! Dua-dan unutmayın, başta beni.

Neden?

Ben sizin hocanızım yahu, evvela bana dua edeceksiniz; ben hocanızım.

Sonra burada cemaati artırmaya çalışıyoruz.

Rakam kaç?

Kebabı hak etmediniz! Yüzü geçmeyince kebab yok, yüzü geçmeden kebab yok. Doksan birde kaldılar; yüze çıkamıyorlar, geçemiyor-

lar. Birilerini bulup getireceksiniz. Çünkü getirdiğiniz insanın sevabını da siz kazanıyorsunuz.

Bizim burada bir kardeşimiz var, hac da yaptı. Birisine buradan davetiye çıkarttı, şimdi onu getiriyor. Buraya birkaç kişiyi getiriyor. Hani Türkiye'den çıkış zor ya, uçaktan filan indiriyorlar. Bir kardeşimiz burada birilerine aracı oldu, ricacı oldu. Birkaç kişiye buradan davet çıkarttırdı. Onlar şimdi uçağa binip geliyorlar. Bu gelen beyefendiler burada hac yapacaklar ya, üç-beş kişi, bunlar bir sevap alacaklar ya inşaallah; bunların aldığı sevapların bir kopyası bu sebep olana verilecek. Burada kardeşimize, onun söylediği, elinden kâğıt aldığı Suudlu'ya verilecek. O kâğıtları alıp dairelerden imzalatıp oraya gönderenlere verilecek.

Allah bütün aracılara bir kopya sevap veriyor. Neye aracı olmuşsa aracı olduğu sevabı, işi yapana; aracılardan hepsine o sevabın bir mislini veriyor. Mesela, ben zekât vereceğim, sadaka vereceğim zaman kendim vermiyorum. Hocayım ya, öğrendim ya işin kurnazlığını; yanımdaki gence veriyorum. Yanımda geze geze

o da öğrendi, o da yanındaki arkadaşına veriyor, o da dilenciye kapıda bekleyene veriyor. Şimdi veren sevap kazanıyor, aracılar da sevap kazanıyor. İki-üç, kaç tane aracı varsa! Onun için hayırlı işlere aracı olmak lazım, hayırlı işler yapmak lazım.

*Soru: Bir hanım umre tavafını tamamlamadan saçını keserse cezası nedir?*

Tabii saç kesmenin cezası kurban kesmektir; ama sa'yin ne kadarını yaptı? Umre tavafını tamamlamadan saçını keserse tamam, kurbandır. Daha tavafı bile tamamlamadı, sa'yini yapmadı, saç kesiyor; kurban kesmesi gerekir!

*Soru: mîkata gidip ihrama girse umreyi yeniden yapsa cezası düşer mi?*

Düşer. Evet, tazeleyince o zaman düşer.

Haccınız mebrur olsun diye tatlı dilliği, ikramı, güzel huyluluğu hiç bırakmayacaksınız, hiç unutmayacaksınız.

Allah hepinizden razı olsun.

*el-Fâtiha!*

**Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN**  
**7 Zilhicce 1419 / 24.03.1999**  
**Mekke**

[Bütün HAC VE UMRE SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

